

25042
24 071

Handwritten initials and a circular stamp in the top left corner. The stamp contains the text: "BIBLIOTHECA UNIVERSITATIS WILNENSIS".

COMPENDIVM VITÆ

S. GOTHARDI

EPISCOPI HILDESEMENSIS

ILLMO & REVERENDISSIMO DOMINO

D. GOTHARDO

TYZENHAVZ

EPISCOPO SMOLENSCENSI

&c. &c. &c.

• Natalem diem D. Cognominis

4. Maij Celebranti

à deuoto suæ Celsitudinis cultore

dedicatum

KSIĄŻNICA
25 w. 893
PRZYJACIEL NADZI
W WILNIE

Vilnæ Typis Academicis Societatis IESV

Anno 1669

Si Sanctorum opera inspiciamus, cor nostrum
topore non constringitur, dum imitatione
prouocatur. D. Gregor lib. 25. moral. cap. 7.

Est insitum bonis, ut uirtutes suas in aliis a-
ment; D. Ambr. in Psal. 118

97419

~~10180~~

COMPENDIUM VITÆ S. G O T H A R D I EPISCOPI HILDESEMENSIS.

D. GOTHARDVS natus in Bavaria, educatus in Collegio Canoniorum Althanensi, vt nominis sui auspiciâ impleret, (Gothardus enim, ex Germanici idiomatis compositione, *Gott bertz*, significat, Cor DEI) à primâ pueritia, tam eximia virtutum dedit exempla, vt singulari illarum commendatione, ad *Christiani* Episcopi Pataviensis, assumeretur familiaritatem. Verùm mox suorum desiderijs ab eo repetitus, gradibus virtutum, & sacrorum ordinum ad Sacerdotium promotus, primùm Canonicus, tum ex Canonico Religiosus, demum post diuturnam luciam, Antistitum auctoritate & Religiosorum vnanimi consensu, Abbas Althanensis factus. Illustrius ab alto fulgens virtus, oculos Henrici Pij Imperatoris perstrinxit, atq; sola penè par visa, caliginini monasterii Hersfeldensis, vitio religiosæ disciplinæ superinductæ dispellendæ, ideòq; ad prælucendum ei translata, adiectis alijs duobus cætibus, Degerenti, & Cremensi, adeò feliciter resplenduit, vt omnium non oculos tantùm ad sui splendorem converteret, sed animos quoq;, ad æstimationem: cum brevi interuallo, omni squallore depulso, antiqui dies, sine nube defectuum illuxisse cernerentur. Vnus restabat dignitate & meritis olim in sæculo illustris, Guttherus nomine, qui habitu severo, delicatum animum regens, fuliginem non rarò, virtutibus cæterorum inimicam afflaret. Maluit diu Gothardus, lucis illum pulchritudine plectum, quàm fulgore perstrictum, suis accerferet: at cum clementiæ studia, irrita caderent, tantis illum ardentis pietatis, flammis adussit, tanta verborum vi aggressus, vt de Gutthero, alter fieret Gothardus, hoc est, publicum perfectissimarum virtutum exemplar, & admirandus

per annos septem & triginta. Religiosi studij Magister. Functo inde
vitâ S. Beruardo Episcopo Hildesemenfi, nemo rursus Henrico Pio
Imperatori successor dignior visus Gothardo, etsi contra grauer, dis-
iūq; obnitente. Dubiūm tamen an vicisset Imperator, nisi eadem esse cœli,
quæ Imperatoris proposita, Gothardo patuisset. Post vsitatas annis
triginta, diurnas à nocte media in templo preces, aurora emergente
in cubiculum se receperat, cum paululum indormiens, oliuam speciosâ
magnitudinis videt, seq; sub ea studio legendi residentem. Adsunt graues
viri, atq; illum accedentes, à Rege se missos vt oliuam tollant, denunci-
ant. Fodiendi mox instrumenta proferunt, sed quò fodiunt altius, den-
siores, tenacioresq; radices occurrunt. Tandem vt acceleraretur opus, se-
curibus agitur, radices succiduntur, è quorum reliquijs noua ac densa
pullulant virgulta, totūmq; implent spatium, multis hominum acceden-
tibus, ac plantas inde auellentibus, perq; varia loca distribuentibus. Ob-
scurior fuit visio, quam vt Gothardus, se tanquam oliuam fructiferam.
à Rege ad Episcopatum, transferendum, felicibus suæ disciplinæ plantis,
sic quoq; latè pullulaturis, interpretaretur, imo tantūm ab ea sententia a-
nimo auersus fuit, vt potius se de vira ad tumbam, quàm ad insulas tran-
siturum iudicaret. Clariùs quod superis statutum, patuit; quando
redux à certamine Regis & Episcoporum, ex quo inuictum à mune-
ris ambitu animum retulerat, pridie S. Andreae Apostoli, post solitas
item noctis vigilijs, videre sibi visus ingentem hominum multitudinem,
de Episcopo Hildesemenfi concertantem, tum verò accedere ad illum
matronam vultu & habitu honorandam, pulcherrimo virginum stipatam
catu: atq; manu apprehensa, e medio populi ad Ecclesiam deducere, por-
rectâ dein manu dexterâ, nutu admonere, vt à Crucifixo veniam peteret,
statimq; ipso suppliciter procidente, cum adstantibus clara voce præci-
nere. *Infunde vntionem tuam clemens nostris sensibus.* Episcopus i-
gitur Hildesemenfis, ingenti omnium approbatione, & gaudijs conse-
cratus, ita fastigium conscendit, vt è sublimi prospectans, nullum de-
spiceret, prospiceret omnibus. In Cleri & populi gubernationem di-
gna Episcopo sollicitudine intentus, dies noctesq; toto vitæ tempore ora-
tioni-

tionibus iungebat, paterni pectoris frequentissimis gemitibus, causas sibi commissi gregis caelo commendando. Auctum quapropter cum accessu honoris, animi quoq; colendi studium, vigilijs, orationibus, continua & prope incredibilem ieiuniorum frequentatione, largissimis elemosynis, summa vitæ pietate spectatissimum. *Factus inde Regibus ipsis, & Principibus, & formidini, & honori: ceteris, pro cuiusq; conditione talem se exhibebat, ut timeretur ab illis & amaretur. Erat enim sollicitus pro omnibus, & in Christo omnibus omnia factus, sibi vni duntaxat rigidus & asper.* Iuvenes & pueros, quorum indolem ad virtutem propensam notasset, sumptibus impensis, ad scholas ablegabat, quorum postea operâ, multiplicem Ecclesiæ suæ utilitatem, in eorum officiorum, quæ ad Clericos pertinent disciplinâ, comparauit. Thesaurum Ecclesiæ non minus decenter, quàm vtiliter auxit, & quicquid in templorum structuris, non intra primariam duntaxat urbem suam, sed in alijs quoq; suæ diæcesis locis dirutum, & ruinosum, aut vetustate confectum reperit, summa celeritate restaurauit. Primum tamen cæteris opus, fuit Monasterium S. MARIÆ & S. Epiphaniij nomine, cum in Ecclesia Canonico- rum, erectum atq; in perpetuum dotatum. Latè inde sanctitatis Gothardianæ fama spargi, quâ permoti, puellæ à malo genio infessæ parentes, Gothardo ad Moguntinam Synodum pergenti, obuiam cum virguncula procedere statuunt, opemq; miseræ implorare. Reluctari infessor spiritus, mugire horrificum, ac ululare, tum inquirere, quò iretur? atq; accepto responso, de Gothardo aduentante, inclamare. *se Gothardum nec videre, nec audire posse.* Inter has voces malus hospes abiit. Gothardus autem facti notitiâ acceptâ, ne quid sibi tribueretur, palam sub arbore, sub qua ex itinere resederat, in terram pronus ruit, atq; cum lachrymis animum humilem, in DEI cultum effudit, seuerè quibus poterat prohibitis, ne factum vulgaretur. Par viri meritum probatum, magis publico exemplo. Adiacebat Hildesiæ locus ingens palustris, ob varia spectrorum ludibria, an phantasmata, interdiu iuxta, ac noctu apparentia inaccessus, atq; vicinis horrificus. Hunc Gothardus in conspectu vniuersorum, cruce, & reliquijs sanctorum, contra vim Dæmo-

num, & successuræ ætatis hærefes, insignis, aggressus, habitationem, ubi maximum videbatur discrimen, supra fontem paludi medium, fixit: Oratoriumq; D. Bartholomæo extruxit, & sacravit: atq; ita locum accolis, atq; aduenis commodum, planéq; securum fecit. Condidit ibidem domum hospitalem, pro pauperibus & peregrinis, rebus omnibus humanæ inopiæ, subleuandæ necessarijs, abunde instructam, atq; præter victum provisioni vestium adventantibus necessariarum sufficientem. Illud tamen peregrinorum genus, quod simulato Monastico vel Clericali, vel etiam Græco habitu, regiones & Regna vagandum obiret, *Peripateticos*, appellabat, non satis probabat, sed solo biduo, ad summum triduo fotos, calceisq; aut vestibus donatos, hortabatur ut abirent, ne soliti cursus obliuiscerentur. Intercedentibus familiaribus, quod inter illos quoq; amici veri DEI inuenirentur, respondere solitus. *Mendaces id efficere, ut etiam vera dicentibus non credatur.* Ne tamen debitam virtuti vllatenus subtraheret opem, si quos ex ijs probatæ pietatis comperisset, vitato publico exemplo, priuatim eorum prouidebat commodis. Erga delinquentes, & in peccata prolapsos mirè clemens, accedentes ad se promptissimâ clementiâ suscipiebat, eorum inopiam, maximè si hæc in lapsum impulisset subleuans, egenis & pauperibus, quos quotidie mensæ adhibuit, se interfrens, cum illis colloquens, iucundisq; & festiuis sermonibus inter edendû familiariter oblectans. Hæc in pauperes propensio fecit, ut visitanti Diæcesim, egena vidua, filiû offerret, partim paralyti, partim leprâ affectum, distortum membrorum neruis, dissolutum corpore, manibus, brachijs, pedibus, genibus, putrido humore, & sanie manantibus. Grato ac iucundo animo, tam ingratum oculis munus, Præsul accepit, certorumq; famulorum curæ commendatum, orationum, pro illo fusarum virtute, integrè sanauit. Alteri mulieri oculorum ingenti dolore affectæ, aliquid sibi muneris per filiû offerenti, flores de arbore, eodè tempore a paupere sibi oblata, decerptos, atq; signo crucis sacratos, per eundem filium remisit, his adiectis. *Affer hos flosculos dilectæ mihi Matrî tuæ, ut eos seruet pro mei memoria, atq; à Deo petat sanitatem.* Illa verò simul ac flores admouit oculis

lis, dolores evanescere sensit, pristinaeq; reddita integritati. Inventus qui tam pium Gothardi cor, impiè occupare voluit eòq; penetrarat, vt de paupere diues, de humili sublimis, grauis multis fieret, animumq; Episcopi à fidelibus sibi ministris abalienaret. Indicto iudicio litium, cum multa à varijs sibi obijcerentur, tanta eloquentia ad obiecta respondit, vt reus innocentibus insultare posset. Tum verò Gothardus, *Hildeuine*, (id viri nomen) *tu iam omnes vicisse videris, at nunc ad me conuerrere, & per Christum adiuratus vera fateri.* Quod autem quæram ex te, illud est. *Hildeuine amas me?* Ad quæ verba ille bis incunctanter respondit. *Reuera diligo te.* cum verò tertio interrogaretur, animo iracundiâ oculisq; lachrymis suffusus, *Deus* inquit, *quem nihil latet, scit, quia diligo te.* Absolvit sic defensum Præsul, sed monitum adiecit, vt si falsa defensio esset, pænitentiam ageret, nec Dei pænas prouocaret. Post mensam Præsulis, cænam domi lætus instituit Hildeuinus, sannis & minis accusatorum apprimè conditam. sospes deinde dormiit, suspes è lecto surrexit, sed dum tunicam induit, repentè in terram prolapsus, mendacem exhalauit animam. Feliciori benigni pectoris confidentiâ vsus vir integerrimæ virtutis, suæ Ecclesiæ Scholasticus, cui sæpius, ioci specie prædixit, eum aut secum, aut paulò ante se vitâ excessurum: ac tandem extremè morbo laborantem moruit, vt ad ingressum æternitatis paratus esset, suiq; aduentum proximo anno præstolaretur. Vtrumq; euentus probauit: quem in D. Gothardi obitu planè mirabilem multis modis Diuina voluntas declarauit. Inter dies enim supremos Quadragesimæ, quos festiuè, *saluberrimos*, appellabat, cum illos vix neruis coherentibus, summâ abstinentiâ obiret, nihil tamen de Episcopalis functionis onere, præsertim die Palmarum, Cænæ Domini, die sacro Resurrectionis, omitteret: ac deinde pro consuetudine fideles, Paschali tempore, per vicinas stationes, pagosq; & oppida, visiteret, publicè denunciabat, se hanc postremam agere cum illis in corpore solennitatem, sed in Christi Ascensione iturum se, quo Dominus iussisset. Cum risu propè ab audientibus hæc accipiebantur, præsertim cum alijs interdum vsus vocibus, in patriam se iturum denunciaret, tum enim:

de Bauaria uisitanda eum cogitare existimabant atq; nonnulli socios se itineris offerebant. At ille neminem se itineris socium assumpturum, præter Brunonem, è suis domesticis carum sibi iuuenem, respondebat, eumq; ab ipso initio anni, quo è uitâ abiit, sæpius monebat, ut se ad iter in patriam compararet. Id, ut certius persuaderet, frequente nonnunquam Cleri cætu, veste sua, quam, nonnâ assumptâ, deposuerat, indutum adesse iubet. Reluctari Iuueni, & deliramenta uelut senis contemnere; uerum ut à cubiculariis Episcopi, habitu imperato, ante aspectum eius adductus est, protinus Præsul. *Noueris Bruno pro certo, te in hac uesse nouos auditurum rumores* His diebus egressus iuuenis feбри corripitur, atq; ad Matrem defertur, datis Matri Certissimis mandatis, *ut in sui occursum pararet filium, quatenus posset secum proficisci.* Augeretur in dies morbus iuuenis, mox idem D. Gothardum corripuit. Huius nuncio percrebescente magnus factus concursus Cleri, quos ille primū singulos, deinde omnes pijs monitis pro sua autoritate, tū obsecrans, tum increpans, ad piè, sanctèq; uiuendum adhortatus, illorum se precibus, aduersus callidi hostis insidias commendauit, eisq; obitū diem, & sepulturæ modum, quasi ludens disertis uerbis, denunciauit. *Ite inquit, & ad futuram Ascensionis Dominicæ solennitatem uos preparate, aduentumq; meum expectate. In ipsa enim uigilia Ascensionis ueniam ad S. Mauritium patronum meum, atq; illic tum noctem, tum diem sanctum agam, sed tamen mittam Abbatem, qui mea uoce Missarum solennia celebret.* Sursum item erectis oculis, suspirans, pariterque arridens. *Nocte, ait, illa, ut Christo Domino uisum fuerit, peractâ, feriâ sextâ diluculo ueniam ad S. Michaelem cum Abbate, & fratribus pernoctaturus. Inde sabbatho precaturus accedam ad S. Andream, post ad uos me conferam, uobiscum semper permansurus. Porro Dominicam diem conuocatis fratribus, & amicis, solenniter celebrabimus, atq; ita totius festi iucunditatem absoluemus.* Ad Brunonem inde misit, qui illi, nomine suo referrent. *Consolare puer meus, & confortare in Domino, quia iam tempus instat, quo ad Patriam æternæ beatitudinis, re*

stan-

Vera mecum proficisceris, quibus ille auditis, viatico sacro sumpto, lætus comitatum Beati Antistitis, sibi gratulabatur. Accessit quoq; eodem morbi, & temporis interuallo D. Præsulem quædam nobilis Abbatisa, iurium Episcopi olim oppugnatrix, tum pro iniuriis supplex, quarum memoriam cum deprecatione recolenti. Oro te inquit Gothardus, per Christum, hæc interim missa facito, & donec in festo S. Mariæ conueniamus, suspendito. verbis ab abbatisa ad spem vitæ præsentis flexis, collectis Episcopus fortiter viribus, & apertis oculis, diu omnes circumspiciens, *in potestate, ait prepotentis Dei, in qua, & vita, & finis noster consistit, in veritate, quæ Deus est, dico tibi nos in ferijs Sanctæ Mariæ, ubi Deus voluerit, certo pariter conuenturos, atq; illic, coram illo veracissimo teste, tum de his tum de alijs, in quibus inter nos dissidemus, tractaturos.* Inde sublatâ dexterâ, benedictione eam muniuit, atq; veniâ culpâ datâ, non leuiter perculsam dimisit. Aucto morbo in vigilia Ascensionis ad S. Mauritiî montem deuectus, nocte, à Clero in summo mærore, à Præsule in Psalmorû dulci meditatione, exactâ, aduenientib; diluculo, vale dicit, atq; ad celebranda sacra missarû cum Abbate abire iubet, à quibus reduces, Præsulem officio linguæ penè iam cessante, corde & mente psallentem, psalmosq; fesso pectore elicientem, inueniunt. Quatuor igitur deligunt, qui lectulum circumstantes, psalterium clara voce recitarent, magno solatio ægri, nonnunquam vocem ad psallendum cogentis, præcipuè cum versus, quibus deprecationes Diuinæ specialiter continentur occinerentur. Tum enim exultans spiritu, apertis, atq; ad cælum erectis corporis luminibus, toto nisu, ad laudandum Deum, deficientibus, viribus, & vocibus eluctabatur. Iam noctis medio matutinæ orationes ab adstantibus erant decantatæ, ventumq; ad canticû Zachariæ. *Benedictus Dominus Deus Israel, cuius auditis illis verbis. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent* D. Præsul collectis viribus respondit *Ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.* Tum continuante Clero inuicissimam Christi seruatoris denunciationem *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum* dum ab adstantibus (sic voluerat) ad hæc audita, è lecto in altum attollitur, bea

atissima anima relicta mole corporis voces Christi secuta, cælum feliciter petiit. Datum obitus signum ære campano, ad ignarum quoq; illius Brunonem peruenit, sed quod rumor celabat, intentus ad promissum, ad Patriam iter, animus cognouit. Exclamat igitur, *Re vera cum hoc signo, Charissimus meus Dominus cælum ascendit, & promissionum suarum prohi dolor oblitus, me hic dereliquit. O Sancte Præsul! ô Pater humanissime! per illum te adiuro, ad quem vadis, ut nunc sis memor mei, nec me patiaris tibi superstitem, in carne manere, cui toties pollicitus es quòd tecum in Patriam essem abiturus.* Dum hæc cum adstantibus audit Mater, dum hæret, dum ad filium oculos reflecit, iuuenis comitaturus herum, suauissimè expirat. Felix felicitis Ducis comes! felix imperium, & felix obsequium! Territa hoc quoq; euentu Abbatissa, cuius supra meminimus, ad D. Præsulis tumulum munera supplicia misit, sacrificiâq; suprema Christianorum offerri curauit: placuit nihilominus Diuinæ maiestati, serui sui fidem re firmare: vnde cum pauida Assumptione, inde Natiuitate sanctissimæ DEI Genitricis exegisset, triduo ante eius Purificatione ad designatū Tribunal euocata. Subsecutū funus, illum ordinem tenuit, quem olim prædixerat. Namq; in vigilia Ascensionis ad S. Mauritii montem delatus, posteaquam ibidem nocte Ascensionis D. N: spiritum cælo transmisisset, feriâ sextâ à Brunone Mindensi Episcopo, ingenti Ciuium, & Prouincialium, sed maximè pauperum concursu, ad Monasterium S. Michæelis deductus, vniuersis, inter lachrimas gaudentibus, inter gaudia flentibus. Flebant se iam tanto orbatos viro, gaudebant aliquando donatos: flebant quòd talem amississent Pastorem, gaudebant quòd talem præmississent intercessorem. Hoc in itinere cum corpore Brunonis pueri obuiam ventum, quod ante Episcopi pedes, per destinatas Ecclesias circumlatum est. vigiliis enim ad S. Michæelem ritè peractis B. Præsulis corpus ad S. Andream processit, ac inde post sacrificia exoluta, in ade primaria, quâ decet veneratione depositum, donec die Dominico, medio eius adis templo conderetur. Ita Gothardus festum sui funeris, vt edixerat conclusit, illud autem cum CHRISTO agit, quod nunquam finem habiturum,

VOTVM NATALE.

AD ILLVSTRISSIMVM DOMINVM

**Natus omnibus, vivis omnibus.
Victurus pluribus, nascere pluries;
Tot numerata Natales dies,
Quot censet annus natos Soles,
Tandem,
Cum vixeris diu **GOTHARDVS**
Serò moriare **GOTHARDVS**
Æternumq; triumphare **GOTHARDVS****

